

INTRODUCERE

Încă din vremuri demult apuse în care omenirea făcea primii pași, economisirea a fost un o activitate îndârjită în situațiile în care nu existau resursele necesare și un aspect important cu privire nu la prezent ci la viitor.

Pe vremea vânătorilor-culegători modurile prin care se putea economisi o parte din hrana necesară existenței speciei era limitat: preparare termică, dar carnea se altera și nu putea trece o perioadă mai mare de câteva zile/săptămâni (iarna) așa că economisirea avea loc pe termen scurt; păstrarea în zone cu temperaturi reduse (peșteri). Pentru fructele/semințele și legumele culese exceptând prepararea termică situația nu diferea cu mult (caracterul limitat al hranei găsite), omenirea fiind într-un proces continuu de căutare a hranei.

Odată cu perioada în care am intrat în zona agrară a evoluției prin cultivarea hranei, omenirea a diminuat din dependența de vânat și cules, bunurile necesare putând fi economisite pentru o perioadă mai mare de timp însă nici chiar și așa economisirea nu putea avea loc pe termen lung ci doar scurt/mediu un exemplu bun fiind perioadele de secetă în care de cele mai multe ori provocau culturi diminuate și implicit foamete.

Evolutiv economisirea a început să aibă tot felul de tangențe inclusiv prin instrumentele pentru anumite activități ex. cuțite și alte obiecte care aveau o valoare intrinsecă fie la nivel de trib sau extratribal în situațiile în care necesitatea procurării hranei avea o valoare importantă.

Fie că discutăm de economisirea pe termen foarte scurt sau termen mediu ori lung, ea ne-a însoțit specia încă de la începuturile ei. Economisim resurse precum hrană, apă, produse de uz casnic, produse financiare ori cele din categoria nevoilor facultative fie pentru sine/familie fie pentru bunăstare la nivel de grup.

Conceptul de economisire a cunoscut o aprofundare a fenomenului odată cu apariția activelor financiare. A fost și a rămas modul prin care astăzi ne diminuăm o parte din consum cu scopul de a beneficia în viitor. Costul este consumul redus în prezent însă nu doar din punct de vedere financiar ci sub forma unui mix de factori. Pot economisi bani conducând mai atent autoturismul cu scopul de a fi mai eficient din punct de vedere al

combustibilului (în acest sens de cele mai multe ori cedăm timp contra economisire). Putem economisi astăzi prin limitarea sumelor cheltuite pe diverse activități culturale cu gândul la a achiziționa ulterior un bilet la concertul dorit, ori încercarea de a fi eficient căutând prețuri avantajoase/oferte cu scopul de a crește calitatea bunurilor cumpărate/cantitatea ori pentru a parca resurse financiare pentru a fi utilizate în viitor cu sau fără un scop precis.

Această lucrare își propune să îți ofere ție, cititorul, o abordare complexă asupra economisirii de resurse financiare și a efectelor sale asupra economiei.

Economisirea?

Primul capitol al călătoriei pătrunde în tainele conceptului de *economisire* și parcurge stadiul actual al cunoașterii în formă cronologică pe parcursul a ceea ce s-a cercetat în aproape trei secole de interes avut asupra subiectului. Pe parcursul acestui capitol o să abordam larg viziunea de tip 360 de grade asupra formării conceptului studiat și avansul acestuia până în zilele noastre, unde acesta păstrează o caracteristică modernă observată de la Adam Smith și până la John Maynard Keynes, iar calculul economic propriu-zis urmând a fi conturat schematic în capitolele care urmează.

Economisirea se realizează atât la nivel micro cât și mezzo ori macro. Putem privi în termeni cantitativi nivelul mediu de economisire per capita dintr-o țară ori la nivel de gospodărie/companie. Toate acestea măsurate la nivel de zonă/arie ori segment economic duce la o analiză mezzo iar toate formele de economisire la nivel statal sau supra statal intră în sfera acoperită de către macroeconomie.

Așadar mai mulți indivizi creează un grup, mai multe grupuri o regiune, mai multe regiuni o supraregiune - țară ori uniune de țări. Indiferent de nivel și jucători se dorește o perioadă cât mai mare de stabilitate inclusiv cea financiară.

Economisire? => Stabilitate financiară

Strâns legat de conceptul de economisire, se află și conceptul de stabilitate financiară. La nivel individual, stabilitatea financiară se referă la asigurarea unui venit minim care să permită plata cheltuielilor aferente unui trai zilnic, în timp ce la nivel macroeconomic, sunt cuprinse tendințe care caracterizează funcționarea eficientă a sistemului financiar. În literatura de specialitate nu există o definiție precisă a conceptului de stabilitatea financiară, majoritatea studiilor accentuând conceptul de instabilitate financiară. Astfel, Crockett (1997) se raportează la stabilitatea financiară

prin absența instabilității financiare - adică neexistența situației în care performanța economică este influențată de fluctuațiile prețurilor diferitelor active economice sau a situației în care instituțiile bancare nu sunt capabile să își onoreze obligațiile contractelor lor, legate de depozitele acumulate prin procesul de economisire sau a împrumuturilor contractate pentru desfășurarea activității curente. De asemenea, el accentuează faptul că instabilitatea financiară poate genera scăderea încrederii în instituțiile financiare, aspect care presupune o alocare suboptimală a economiilor și o nealocare pentru procesul de investire.

Economisire => Stabilitate financiară? => Creștere economică

Pentru a putea analiza conceptul de economisire din perspectiva cronologică a dezvoltării economiei trebuie filtrată paralela cu creșterea economică, fiind nevoie să se analizeze scena - piața și regizorul - guvernul pentru a putea asigura calitatea *piesei* și evoluția spre noi culmi. Capitolul 2, „Abordarea economisirii în modele economice” deschide calea aprofundării asupra ceea ce se urmărește a fi testat în componenta cantitativă, respectiv crearea unei punți de legătură între macrostabilitate și modelele economice de evoluție cu pondere în valorificarea economisirii. La această componentă trebuie parcurse și modele care pot fi considerate relevante în construcția abordării moderne asupra economisirii și atingerea realității cotidiene prin paralela cu construcțiile cantitative oferite în ultimii 60 de ani de către Dornbusch, Solow, Harrod, Arrow, Debreu și alți pionieri ai acestei laturi a economiei.

Piața

Economiile bazate pe piață lucrează competitiv sub presiunea forțelor pieței, precum cererea și oferta care reprezintă cei mai buni determinanți pentru perspectiva pe termen mediu și lung al bunăstării, dezvoltării și creșterii economice unei națiuni. În ziua de astăzi, în noul normal economic, avem de a face cu economii bazate pe sisteme mixte care permit forțe diferite care să pună presiune asupra activităților din piață, implicând intervenția guvernamentală doar pentru a readuce stabilitate pe piață, dacă situația o cere. deși economia de piață este modelul economic majoritar utilizat global, există dezbateri care pun în discuție nivelul optim și eficient pentru a păstra competitivitatea și apartenența în sistemul economic global, acestea influențând direct și evoluția ratelor economisirii (Albareda, et al., 2008). De aceea sistemul dezvoltat în această lucrare încearcă prin corelarea mediului public cu componentele pozitive ale mediului privat să creeze o perspectivă de trasare a unui posibil nivel

optim de construcție și păstrare a unei anumite rate de economisire trasată pe baza caracteristicilor unui stat emergent, calitate avută și de România (Bodislav, 2012a).

Instabilitate financiară? Criza!

Înainte de startul crizei economico-financiare, în anul 2007 economisirea în Uniunea Europeană avea un nivel mai ridicat față de cel din Statele Unite, chiar dacă veniturile pe Bătrânul Continent aveau un nivel, în medie, mai redus cu aproximativ 50% decât cele existente peste ocean. Conform raportului Eurostat, intitulat „Economy and finance”, cele mai mari rate ale economisirii existau în Elveția (17,1%), Germania (16,7%), Slovenia (16,4%), Austria (16,3%) și Franța (15,6%). Cele mai mici rate ale economisirii, în perioada pre-criză erau în țările baltice și în Marea Britanie (2,2%). De la debutul crizei, până în semestrul I din 2013, rata economisirii în EU-27 a scăzut cu aproximativ un punct procentual, de la 12% la 11%. Cu toate că au fost luate numeroase măsuri pro-active pentru repunerea în funcțiune a mecanismului economic al Uniunii Europene, criza a avut un efect clar sesizabil asupra economisirii. Investițiile, de asemenea au avut și ele de suferit pe parcursul, atingând un vârf în primul trimestru din 2007 de 10,5%, urmând o panta descendentă până în anul 2013, valoarea procentuală a acestora situându-se în jurul a 8 procente. Astăzi situația este cu totul altfel.

O întrebare pentru decidenții politici actuali și pentru cei care vor analiza noua criza și finalitatea ei - SARS CoV 2019: cât de importanta se va arata și de aceasta data economisirea?

Principalul panaceu pentru criza financiară începută în anul 2007 în SUA prin criza sub-prime a fost constituit de către programele de relaxare cantitativă (QE) prin care se achiziționau din piață active financiare în termen de x săptămâni y miliarde pe lună și $z\%$ din PIB. Dacă QE 1 a fost de 2% din PIB-ul din 2008 al SUA, în 2020 în momentul în care scriu aceste rânduri, se așteaptă ca la final de an QE 2020 să ajungă la 10% din PIB și stimulentele nu par a se opri aici din partea majorității băncilor centrale.

Criza reprezintă un moment sensibil din ciclul economic și este important de urmărit dacă acest panaceu de a inunda piețele financiare cu bani este unul universal sau mai degrabă de utilizat în perioadele critice din sectorul financiar.

O reducere a dobânzilor sau o reducere a ratelor minime obligatorii nu creează avere însă o masă monetară mai mare aflată în circulație fie ea și prin tipărire de bani creează pe de o parte datorie (de obicei a statului) dar și avere.

Capitolul al III-lea subliniază politicile economice create pentru impulsivizarea economisirii la nivelul Uniunii Europene. Una dintre principalele probleme, prin prisma economisirii, cu care se confruntă Europa în acest moment este îmbătrânirea populației. Acest proces se explică prin faptul că societățile care sunt în procesul de îmbătrânire se așteaptă la niveluri reduse ale economisirii domestice, pentru că oamenii în vârstă economisesc, de regulă, mai puțin decât cei aflați în prima parte a carierei. Acest fapt va conduce spre o acumulare mai mică de capital, rezultând o reducere a investițiilor și a creșterii economice. Acest fenomen devine și mai îngrijorător atunci când intervin aici scăderea productivității muncii și scăderea ofertei de muncă, după cum descriu Martins și alții (2005).

Din acest punct vedere, luând în considerare momentul actual și neavând încă elementele determinante care pot sugera dacă această criză a trecut sau doar ne aflăm în față unei noi bule speculative, această rată ridicată a economisirii, atât în zona EU28, cât și în zona Euro, poate deveni problematică. Putem spune criza economica care a început în anul 2008 dar o data cu panaceul de relaxare cantitativa, de creștere a bilanțurilor băncilor centrale, ca ea să continue pe o perioadă mai lungă până după 2020 în zona Euro.

Suntem într-o perioadă nouă de stres oferit de către închiderea parțială și în anumite cazuri chiar totală a economiilor ca urmare a noului coronavirus. Impactul economic pe următoarele trimestre poate fi calculat însă nu cu acuratețe, surpriza va veni peste mulți ani când vom analiza asemănător astăzi criza sub-prime. Avantajul economisirii în acest caz oferă din nou o perspectivă de stabilitate deoarece în perioadele în care nu produci fie te împrumuți pentru subzistența (dacă acest lucru este posibil) fie diminuezi din sumele economisite anterior.

După ce în primele capitole vor fi dezbătute principalele modele, la nivel teoretic care fundamentează conceptual procesul de economisire, iar ulterior va fi analizată evoluția economisirilor la nivelul Uniunii Europene și corelația dintre aceasta și *European Sentiment Indicator* (ESI), acest capitol are ca scop investigarea principalilor determinanți ai procesului de economisire la nivelul economiei românești. Principala ipoteza de lucru a acestuia se va raporta la teoria prezentată în primele două capitole și va testa dacă determinanții economisirii se încadrează fie în tiparul de gândire neoclastic, fie în cel keynesian.

Pentru a duce la îndeplinire acest obiectiv, în prima parte a capitolului vor fi analizate modelele econometrice relevante din literatura internațională de specialitate. Considerăm că, pentru a realiza un studiu de caz cu un grad cât mai apropiat de realitate, este nevoie să parcurgem atent alte modele care studiază acest proces atât de complex, acela al economisirii.

Cea de-a doua parte a capitolului are ca scop prezentarea literaturii relevante pentru procesul de economisire la nivelul economiei românești și în consecință și ceea ce stimulează economisirea în România. În ultima parte a acestui capitol, în secțiunea a treia, va fi construit un model econometric pe baza principalilor determinanți ai economisirii identificați în primele două secțiuni și nu în ultimul rând în funcție de disponibilitatea datelor publice macroeconomice relevante pentru economia românească. Modelul specificat va fi o regresie multiplă care va include ca variabilă exogenă rata brută a economisirii naționale, iar ca variabile endogene venitul național brut și rata dobânzii de referință a băncii centrale. Am rulat patru modele de regresie multiplă pentru a stabili principalii determinanți ai ratei de economisire la nivelul economiei românești și, deși ne putem imagina că un aspect determinant este dat de către deciziile de politică monetară și implicit de creștere ori scădere a ratei de politică monetară o să vedem că venitul este cel mai important element în ecuația economisirii. Primele trei modele au avut rolul de a stabili întârzierea cu care rata națională a economisirii reacționează în față modificării venitului național și în față modificărilor macroeconomice aduse de politica monetară. Cel de-al patrulea model a avut rolul de a stabili dacă șocul structural produs de criza economică care a debutat în anul 2009 în România, a avut un rol însemnat pentru evoluția ratei economisirii.

În concluzia acestui capitol, o să reușim să identificăm principalii determinanți ai ratei economisirii. Venitul național contribuie într-o mare măsură la evoluția acestei rate, fiind corelată pozitiv cu funcția economisirii per ansamblu. Mai mult decât atât, una dintre teoriile care vizează politica monetară este validată și anume că stimularea creditelor într-o economie va angrena o scădere a economisirii naționale. De asemenea, putem afirma că modelul propus va stabili faptul că procesul de economisire la nivelul economiei românești, prezintă serioase caracteristici care se încadrează în modelul propus de Keynes sau altfel spus, venitul este cel care determină rata de economisire în mare proporție.

În ultima parte a capitolului dedicat concluziilor o să simplificăm elementele importante care țin de economisire cu preponderență pe România.

Lucrarea își propune să surprindă principalele direcții ale conceptului de economisire prin raportare la contextul macroeconomic, și în particular, la stabilitatea macroeconomică. Diferite opinii apar atât în definirea termenului de economisire, cât și în identificarea unor factori care influențează acest aspect. Astfel, factorii de influență ai economisirii depind și de caracteristicile mediului în care acest proces se aplică.